

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utczá
348 szám.

Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. **Hirdetések díja:**
100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő, Fűvészkert-utczá 1080. sz.

A magyar ref. egyház és a missió.

II.

Azt mondám, hogy az érintett magyar ref. missióhá-
lózati területét lelki tekintetben, lélekben elfoglalnunk s
bírnunk kell! Igenis ez a missió a miénk. A mieinkről van
szó, hitfeleink, véreink megmentése forog kérdésben. Mert
mindenütt, hol a missió tért, alkalmat és indokot talál a
munkára, ott harcolni, küzdeni, hódítani kell s erre vo-
natkozólag is igaz marad amaz apostoli intés: „Hogyha
tusakodik — azaz küzdve küzd — is valaki, nem koro-
náztatik meg különben, hanem ha igazán tusakodik.“ Hogy
pedig a magyar ref. missió terén igazán — azaz úgy, a
hogy valóban kellene — hassunk, alkossunk, előre tör-
jünk, arra nézve mindenekelőtt a missió elméletét, főleg
pedig gyakorlatát kell világosan érteni, látni, tudni, ta-
pasztalni. És pedig nem elég ám, hogy az elméleti ismeret
mellett még egy-két nagyobb egyháztest missiói hirnevét,
alkotásait, hódításait ismerjük; hogy felmutassuk a világi
javakban dúsan megáldott tengerentuli angolajku hitroko-
nainknak áldozatkészségét, hatni képes erejüket, hitbeli
erősödésüket és más ezekkel rokon erényeiket. Mert a
látható egyház határait látható eszközökkel terjeszteni ké-
pes buzgó társulatok jellege és rendeltetése elűt a szegény-
séggel tusakodó magyar ref. egyház missiójától. A mi mis-
siói feladatunk igen kényes természetű, nem azonosítható
minden külföldi, annál kevésbé az angol missiói rendszer-
rel. Nekünk az Alduna mentén, a régi Bánságban, vagy
Slavoniában, a Szerémségben, avagy Moldvában és így to-
vább nemcsak a magyar ref. keresztyén öntudatát kell éb-
reszteniünk, erősíteniünk s megőrizniünk, hanem igenis azt
a német, sőt szerb ajku ref. hitvérünket s az oláh és hor-
vát faj közé beékelve élő hitsorsosunkat kell a magyar
hazának és a ref. egyháznak egyaránt megtartanunk, meg-
menteniünk. A magyar ref. egyház előtt tehát nem lehet
közömbös dolog a hazais kiválólág a magyar nemzeti
missió. E magas feladat megoldására pedig férfiak, meg-
bízható ref. keresztyén lelki tanítók kellene! Oly munká-

sok, kik nem pusztá bérért szolgálnak, de buzdítást nyer-
nek e kötelesség betöltésének nemes öntudatából s kiknek
tetteit az egyházegyetem is elismerje.

És most már gondolkozunk egy kissé e tárgy felett.
Kik azok a férfiak, a kik a missió ügyét általában nem-
csak ismerik, de állandóan tanulmányozzák is? Hányan
vannak olyanok köztünk, kik a missiói társulatok intézmé-
nyét, statutumait, rendelkezési képességét ismerik? Kér-
dem, ki tudja azon utat-módot leírni s ki ismertetné meg
velünk azon előttünk ismeretlen titkos erőt, mely a kisebb
nemzetek, p. o. csehek, morvák, osztrákok közt elszórtan
élő ref. missiói oázisoknak életet, erőt, sőt szép jövőt bizto-
sit? Ki ismeri behatóan és pedig nem fűzetek, hanem saját
tapasztalat útján a nagy német nemzetesthez tartozó, de
az unió által bé nem nyelt ref. epórákat? Ezen és több
más rokonkérdések tanulmányozást igényelnek s az elvont
gyakorlati hasznu ismereteknek és tapasztalatoknak a mi
specialis missiónk érdekeivel való összehasonlítását és en-
nek alapján a kellő szervezést teszik szükségessé. Nem
lehet tehát hazai ref. missiónk ügyét sikerrel rendezni,
kellő tanulmányozás hijával. Távoly legyen azonban tőlünk
a gondolat, mintha az egyetemes konvent missiói bizottsá-
gát alkotó, hittel teljes, buzgó, tapasztalt és lelkipásztori
erényekben gazdag férfiak e téren specialis hivatottságát
érinteni akarnók; sem az egyes egyházkerületi, illetve
egyházmegyei szűkebb körű missiói bizottságok általánosan
ismert nagynevű tagjainak képességét a legtávolabbról
sem vonja senki kétségbe. Továbbá hála a gondviselésnek
és mély köszönet ref. missiónk nagy fontosságú mezején
buzgólkodó nagyobb és kisebb hirnevű atyánkfiaiának: a
missiói egyetemes célra szentelt anyagi eszközök gyara-
podnak, tehát az alap külsőleg erősbül és hovatovább na-
gyobb segélyösszegek osztatnak szét diasporáinkat gondozó
tisztársaink között! De ugyan hát el van-e érve ezzel a
cél? Mit tud a lelki eredményről az érdeklődő egyházi
közönség? Mily eljárást követnek és gyakorolnak a lelki
munkások; miként forgolódnak tisztókben ott, hol egyházi
felsőség közelükbe alig juthat egyszer egy évben s önnön
felelősségükre vannak hagyva? A meglevő hiányokkal

szemben nem teszünk több kérdést, de jó lelkiismerettel konstatáljuk, hogy a missió-ügy ref. egyházunkban ez idő szerint igen kezdetleges, sőt ha szabad őszintén szólnunk: laza alapra épült felszínes intézmény.

Gondolkoznunk kell tehát komolyabban a teendők felett! Ez egy oly külön munkatér, a tárgy oly specialis jellegű, hogy azt mellékfoglalkozás gyanánt nem lehet s nem szabad tekinteni. Ez egyetemes magyar ref. egyházi érdek, mely nem tartozik a pia desideria közé. Rendszer-telenül, kellő és méltó előkészület, tanulmányozás és megállapodás hiányában csak az anyagi erőt gyöngítjük, de egyháztársadalmi, hitfelekezeti, lelki tekintetben kicsinyes eredményre juthatunk. E nagy munkamezőn dolgozni, tenni kell. A mieinket mentjük és őrizzük meg oly vidékeken, hol egyfelől nemzeti megsemmisülésnek, másfelől idegen vallásfelekezet általi elnyeletés veszélyének vannak kitétetve.

Most midőn újból az egyetemes konvent ez évi ülészaka előtt állunk, jónak s üdvösnek tartjuk érdeklődő egyházi férfiaink buzgóságát e tárgyra irányozni. A missió legfontosabb időszéri tárgyalásaink között első helyen áll s bár egy pár hirlapi cikkben ki nem meríthetjük: ám szóljanak hozzá mások is, kik iránta igazán érdeklődnek.

A missió a magyar ref. egyházegyetem ajtaja előtt áll és zörget!

Erdős József.

Huszár Gál énekes könyve 1574.

(Folytatás.)

Önnön magában is absurdum az a feltevés, hogy épen azt alkalmazták volna a protestánsok, a mitől egész erővel óhajtottak szabadulni; nem római catholikus tehát, hanem eretnek Ambrosius eredetűek a XVI. százai prot. rituálék. — Hogy magyarok voltak? a mint Bogisich ur minden áron erősíteni akarja, arra nézve egész bátorsággal hívok fel minden magyar zenészt, minden magyar poétát; keressenek bennük csak egy árva magyar hangot vagy rythmust, bizony nincs abban édes uram annyi magyarosság se, mint a Túróc-i tót-jézsuita Cantionaléban! (Lásd tölem, Acad. Filol. Közl. 1884. 3—4. füz. 237. l.)

A mi pedig a hitujítás előtt énekelt hymnusokat illeti, azokra nézve már bőven bebizonyítottam Bogisich ur előtt*) hogy azok egészen mások a reformáció előtti és a Benczédi Székely István által eszközölt reformációkori fordításban**) megjelölteknél, a ki ezekről bővebben meg akar győződni, nézze meg a Szilády Áron által összegyűjtött középkori hagyományokat, mely I. kötete a Régi magyar költők tárának.***)

Ezek szerint már elesik B. ur ama másik állítása is, „hogy a XVI. századi reform. énekes könyvek sorozata csak

*) Prot. egyh. és isk. lap. 1883. é. f. 24—28. sz.

**) Krakkó. 1538.

***) Budapest. 1877.

látszólag bizonyítja, — s e könyv utját vágja azon mindinkább erősebben hangoztatott állításnak, (ezt én tettem volna.) mely szerint a magyar egyházi ének a ref. egyházban keletkezett, de a könyvek gondos átvizsgálása az ellenkezőt fogja tanítani, azaz, az énekek tulnyomó részét, a kath. egyház tulajdonának itéli.“ — Így csak az szólhat, a ki tán még ma se ismeri az 1651-iki első (magyar-latin) pápista gyűjteményt!

„A gyűjtemény a többi prot. énekes könyvek fő forrása.“ Igen, a cerimoniálisoké, — de miután a prot. énekes könyveket nem a rituális Graduálok teszik, — a prot. énekes könyveknek annyira nem forrása, hogy — mint fentebb idézünk — Huszár maga megmondja, hogy a nép énekek közül csak néhányat tett bele, a mit t. i. a gyülekezet szokott énekelni!

„Huszár Gál ezen könyvnek nagyobb részét régi katholikus kéziratok vagy nyomtatott gyűjteményekből állította egybe, melyek a török hódoltság s az uj hit háborgós viszontagságainak áldozatul estek.“

Erre nézve csak azt mondhatjuk, hogy miután a kath. tulajdonjog elesett, ez állításnak se lehet semmi alapja. De hogy veszték el azok az irott kath. gyűjtemények (mert nyomtatottokról nem tudunk semmit!), van elég, Csontosy ur mutat B. urnak szívesen, csak méltóztassék velők megismerkedni, majd utoljára én is ajánlok egyet, nekem is Ő mutatá, sőt azt is megmondta, hogy B. ur számára hozatta, de hát . . . . nem igen foglalkozott még vele! stb.

„A római egyház magyar és latin dallamai 1574-ban oly általánosan ismertek voltak hogy Huszár . . . a dallamot nem is közli, hanem csak a magyar, vagy latin nótának az első szavait idézi.“

Lássuk már, hogy a római egyház dallamainak semmi helyük és szerepük sem volt a reformációban, mert azok eretnek Ambrosius-félék voltak!

„A harmadik rész liturgiai szempontból legérdekesebb, mert elénk állítja a teljes magyar misét.“

Prot. forgalom szerint ugyan mise nem létezhetik az evangelium mellett, de mivel már a XVI. századi isteni — tiszteletnek véghezvivési módja, olyan mise forma cerimoniális volt, elnevezték (Barthalus is úgy mondja) magyar misének azt, a mi voltaképen épen ellentéte a misének.**) Barthalus mond: (35. l.)

„Folytonos volt ugyan nemzetiségünk a közép korban, mit a fenmaradt régi énekek igazolnak; de hogy végre keskeny térre szorított, s tán közel állt a vonagláshoz, egy okmánynyal indokolhatjuk.“

Ez az okmány I. Ferdinánd 1564-iki rendelete**), „mely megengedi, hogy communió után bizonyos reponsorium és hymnus énekeltessek a nép nyelvén.

Barthalus tovább mondja: „ennek csak úgy lehet értelme, ha feltesszük, hogy nemzetisé-

*) Lásd a Budapesti Közlöny 1867. 45. sz.

**) Az urvacsora kiszolgáltatásánál láttuk, hogy tökéletes ellenzése.

günk az egyház falai közt kihálóban volt, annál nagyobb lendületet vett utóbb, elanyyira, hogy ha a tridenti zsinat — melynek reformja kezdetben nálunk nem léphetett életbe — később nem vet korlátokat, valószínűleg az egész szertartás nemzetivé alakul, mint a protestánsok miséje.“

Ilyen hatalmas volt annak a protestáns magyar misének, a magyar ember lelkén, mely a benne rejlő istenhez való vágyakozás által serkentve, követelése — s az egyházi fegyelem daczára is, — sürgette, hogy az isten dicséretét magyar nyelven zengedezhesse.

„Még a kommunikáláskor való ének is szöveg tekintetben katolikus.“

Nagyon sajnálom, hogy a Huszár által betett: „Jézus Krisztus mi idvességünk,“ fent említett urvacsorai éneket le nem irtam,*) hogy azonban milyen volt a XVI. századi református urvacsorai ének, im — hogy a nyájas olvasó meggyőződhesse róla — közlök egyet mutatványul mert a többinek is lényegileg ilyennek kellett lenni. — Ime:

1. Emlékezzél ur isten hiveidről,
Kik kiáltunk te hozzád szükségünkben,
Viselj gondot nyomorúságainkról
Örökké való szentegyházadról.
2. Adjad nekünk mindenkor életünkben,
A kenyeret mely vagyon szent igédben,
Kiről szóltál szent János könyvében
Melyel élünk örökké éltünkben.
3. Ne hagyj minket ur isten szomjuhozunk,
Az élővíz adassék most minékünk,
Mely viz után soha nem szomjuhozunk
Mert tebenned örökké örvendezünk.
4. Az kik hallják ur isten te nevedet,
Itt megértik mindezek te kedvedet,
Szent Fiadért kegyelmességedet,
Hogy csak közöld velünk örökségedet.
5. Adjad nekünk mostan szent Lelkedet
Ne hallgassuk héjában szent igédet,
De tiszteljük örökké szent nevedet,
És dicsérvük mindenkor fölségedet.
6. Dicsértessék az Atya ur isten,
Ő igéje az Fiu ur isten,
Egyetemben Szentlélek úr isten,
Szent háromság egy bizony örök isten.

Ha nem resteli t. Bogisich ur, keresse fel ez éneket, meg van a reformátusok énekes könyvében mind-e mai napig 165. sz. a. XVI. századi dallamával együtt, ilyen:

XVI. százi dallamával együtt, mert azt mondja Bogisich ur: „A gyűjteményből hiányzik a hazafias jelleg, a magyar nemzeti dallamot nem fejlesztik, ősi Gregorian, és leginkább német származású dallamok teszik a nagy részt, a reformátusok még ekkor nem léptek fel új dallamokkal.“

*) Iparkodni fogok, hogy e hiány művemben pótolva legyen.

Csakugyan jól mondja Huszár Gál könyve végén: „coecus de colore!“ mit keressen egy cerimoniálisban a hazafias jelleg? szólottam én erről már Bogisich úrnak a Prot. egy és isk. lap 1884. é. f. 24—28. számaiban! — Ősi Gregorian, és leginkább német származású dallamok teszik a nagy részt? hogyan, hisz fentebb a történeti ténynyel bizonyítam, hogy Gregorián itt nincs, van két német Luthertől, de hát ez is csak a cerimoniálisok közt van, egyik a „Jer mi kérjünk szent lelket,“ más a „Credo“, — hát ez a nagy rész?

„A reformátusok még ekkor nem léptek fel új dallamokkal?“

Erre már ugyancsak el lehet mondani: nem látja a fát az erdőtől! hát a Bogisich úr által is említett: Szegedi Kis István, Szegedi Gergely, Batizi András, Huszár Gál, Sylvester János, Gyulai Istvánféle énekeknek, micsoda dallamaik vannak? látta, tudta, hallotta ezeket e szerzők előtti időkből Bogisich ur? Im az ifju reformáció elsiratja a mohácsi katasztrófát a „Tekints reánk immár nagy ur isten az mennyégből“ kezdetű gyászénekekben, — hamut hint fejére, zsákba öltözik, s úgy énekl:

„Azért kell már tisztelnünk pogányokat, gyilkosokat, paráznákat, bálványimádókat, kiknek el kell viselnünk kemény igájukat.“

„Elvöved mi tőlünk országunkat, királyunkat, földhöz vetéd az mi koronánkat, színed elől elvetéd mi áldozatunkat.“*) Imé:

Batizi András már 1530-ban megírja az:

„Áldott légyen mind örökké az Atya isten“ kezdetű éneket, ugyan ez időben ő tőle hangzik már a „Jer dicsérvük az istennek fiát, a szép szűznek áldott sz. magzatját“ ének remek magyar dallama, sőt meg van már az e gyűjtemény 320. levelén idézett „Jövel sz. lélek ur isten, lelkünknek vigasága“ kezdetű, legszebb magyar ének! Sztárai beénekl már a félországot saját szerzette magyar dallamaival! Tinódi, Bajnai, Csikei, Dézsi, Farkas András, Kákonyi, Székely Balázs, Tarjai — stb. stb. szerte hangoztatják az országban a bibliai és historiai énekeket! A hatalmas római catholicismus maga, kénytelen megmozdulni, I. Ferdinánd kiadja az 1564-iki rendeletet stb. ... és? ... Bogisich ur azt mondja: „hiányzik a hazafias jelleg, a reformátusok még ekkor nem léptek fel új dallamokkal“!! Hogy is mondá a régi debreczeni professor? „a ki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul“!

Kálmán Farkas.

(Vége köv.)

*) Szokott vessző-paripája B. urnak ez a hazafiasság emlegetése, s a protestánsoknak hazafiatlansággal vádolása (l. többek közt „Prot. egyh. és isk. lap“ 1881. é. f. 2. sz.) nem gondolván meg, hogy a reformátoroknak ép az az érdemük, mert az idegen nyelv helyett a magyart tették az isten-tisztelet nyelvül.

Közli Dobos. Kiadja Dobos. Irta Dobos.

Könyvismertetés. Dobos János egyházi beszédei. Közönséges vasárnapi tanítások az újabb 1850—1880 közötti korszakból. Irta Dobos János, Kiadta Dobos László 244. l.

Dobos egyházi beszédeinek kiadása „örömhír“ gyanánt szárnyalta be a magyar protestáns egyházat. Az aggastyán író szellemi hagyatéka tehát még életében kincsünké válhatik! Azon munkák után, melyeket Dobos neve alatt ösmertünk meg, igazán feszült várakozással néztünk eléje az ő beszédeit tartalmazó első kötetnek. Azok után, melyeket közöltt, kiadott, vártuk azokat, melyeket ő maga irt. Az 1860-ban közöltt egyházi beszédek előszavaiban sejtetni engedí, hogy hol vették magokat e beszédek, s mikor a „közlés“ kifejezést használja, nem igen ütköztünk meg azon, hogy ő Celleriert s Coquerelt nem közli, de szóról-szóra fordítja. — Majd 1862-ben kiadja a Homiliákat, megjegyezvén, hogy e homiliák nem mind eredetiek, mert mutatványul ott van magyar szellemben Coquereltől Illés, a paráznánó stb. holott akkor is jobban tette volna, ha őszintén bevallja, hogy e homiliák közül egy sem eredeti, mert a XXIII-ből 12 vajmi kevés módosítással Coquerelből van fordítva stb. E kölcsönzést nevezi Szász K. eredetiségnek, erre céloz az „Örömhír“-ben is. Ábrahámot Huettől vette (Sermons sur divers textes. Huet. 1739.) A közlés és kiadás czége alatt mint ügyes eredeti fordítót ösmerjük meg. Coquerel remekművei ezek. Az egyházi irodalom hálával tartozik ezekért Dobosnak.

A legközelebb megjelent „Evang. lelkészitár“ 1885-ik évfolyam 197. s 203. lapjain „Dobos János“ név alatt két

remek egyházi beszéd jelent meg. Ez a kettő is eredeti (!) fordítás. Egyik áldozói, a másik pünkössti. Mindegyik fenséges eszmékben gazdag; igazi példánypredikáció. Hajlandók vagyunk azt hinni, hogy Czelder Márton kiadó csak azért, hogy kiadványának renomméet szerezzen, e beszédek közlése alkalmával kifelelte oda tenni Dobos János neve mellé, hogy ő e két beszédet francziából fordította Coquerel után, — hiszen ez által az a beszéd nem veszt semmit sem értékéből s nagyobb dicséretére válik Dobosnak, mintha azt saját neve alatt, mint eredetit küldi be. Czeldertől több tapintatosságot vártunk volna. Dobos neve sokkal tiszteltebb, mintsem megérdemlené, hogy vele így bánják, mert azt még csak föltételezni sem merjük, hogy az a Dobos, ki megróvja azokat, kik a bérkocsi számát is levakarják, hogy kényelmesebben haladhassanak s azt minden jogsértés nélkül magokénak tulajdonítsák (Dobos J. előszava), egy szóról-szóra fordított beszédet eredeti gyanánt engedjen közölni. S megvalljuk, mindig vártuk, hogy maga Dobos szólal föl, kiigazítandó a szándékos vagy elnézésből eredett tévedést. A D. J. neve alatt közölt két beszéd eredetije olvasható az Ath. Coquerel „Meditations“ czimű 1859-ben megjelent munkájában a 201. továbbá a 332-ik lapon, s hogy az nem átdolgozás, de csaknem szó szerinti fordítás, igazolja előttünk az eredeti s a fordított szöveg összehasonlítása. Megjegyezzük, hogy Dobos néha-néha egy pár sort elvesz, egy pár sort hozzátesz, ugymint azt a mondatszerkezet igényli, de azért a fordítás csak fordítás marad.

Francia szöveg.

Qui parle ainsi? c'est Jesus de Nazareth le simple artisan, cru le fils d'un charpentier, nourri et élevé à Nazareth, d'ou rien de bon ne pouvait sortir. Jesus, le Galiléen, et selon le mépris populaire aucun prophète ne pouvait s'élever en Galilée. Jesus, l'ami de quelques pecheurs du lac de Genezareth, et de quelques peagers des cités de ses bords, Jesus, qui avec leurs aide veut changer la face du monde et substituer un culte en esprit aux pompes de Rome et d'Athènes, d'Olympie et d'Ephese, a celui même de Jerusalem. Jesus, le blasphémateur devant le Sanhedrin, et le rebelle devant le pretoire, roi des Juifs, quand il n'a pour sceptre qu'un roseau derisoire stb.

II. Comment le savons nous? Ce pouvoir il l'a gagné, il l'a mérité, c'est une victoire, et nous connaissons le vainqueur, et nous connaissons le conquerant, c'est son droit, et nous savons, comment il se l'est acquis.

III. Cette puissance est si certain, elle tient si peu d'une usurpation, quil declare lui-même, que cette puissance lui a été donnée, elle est une delegation, il l'a reçue de Dieu.

Fordított szöveg.

Ki az, ki így beszél maga felől? Felelet: A názáretbeli Jézus, egy szegény kézműves, köztudomás szerint egy ácsmester fia, a ki Názáretben növekedett, honnét János szerint „valami jó, nemes nem támadhat.“ Jézus a galileai, honnét a népvélemény szerint próféta nem érkezhetik. Jézus, a néhány szegény (!) Genezareth taván nyomorgó halásznak, néhány gyűlölt városi vámszedőnek, publikánusnak barátja; az a Jézus, ki e néhány igénytelen ember segédelmével megakarja változtatni az egész akkori világ ábrázátát, a ki a pogány Róma, Athene bálványozása, az ephezusi Diána pompás tisztelete, az Olymp hatalmas istenei helyébe egy vallást akar alapítani, mely lélekben és igazságban tanítsa az embereket Istent imádni, ki magát a jerusalemi nagy templomot is megakarja tisztítani. Az a Jézus, kit káromlónak mond a zsidó tanács, lázítással vádolnak a világi tisztviselők, a zsidók királya, kinek kezében a királyi pálcza helyett egy töredékeny nádszál. . . .

II. De hát miből tudjuk mi ezt? még pedig bizonyosan. Onnan, mert Jézus e hatalmat megérdemelte, nemcsak, hanem meg is nyerte. Ez egy dicső győzelem nyeresége és magát a bajnokot ösmerjük, ki e győzelmet aratta, egy birtok, mit ő vérén szerzett meg, ehhez neki teljes joga van, mi tudjuk, hogy mi áron vette meg stb.

III. A mi még több, Jézusnak ez a hatalma nem foglalás, nem bitorlás, mint többnyire mindegyik földi hatalom, mert maga mondja, hogy ez a hatalom neki adatott. Ez illeték, mit egyenesen istentől vett stb.

IV. Si ce pouvoir est si vaste, si juste et si saint, d'où vient, qu'il est si peu reconnue, et que les triomphes en soient si lents? Après dix-huit siècles de christianisme, et plus, après trois siècles de reformation, ou en est le genre humain? Que de religions fausses en dehors du christianisme, et au sein de la chrétienté, que d'erreurs, de superstition, de fanatisme, d'intolérance, d'irreligion, d'incrédulité!

Szándékosan idéztünk e beszédből ily hosszadalmasan, hogy tisztán beláthassa mindenki, ha vajjon a Dobos János neve alatt megjelent beszéd egyszerű átdolgozás-e vagy csak fordítás. Tessék egybe hasonlítani a szöveget s itéljen a részre hajlatlan bírálat. Ha Czelder nem közölte, hogy a

Francia szöveg.

Commençons ainsi; soyons la un coeur et une ame selon l'exemple des premiers disciples des apôtres; faisons regner dans cette sphère, facile à êtreindre le support et la douceur d'esprit, la paix, l'assistance et l'indulgence mutuelle, la vraie charité selon Christ. De proche en proche elle gagnera, sa benigne influence sortira des limites, ou nous l'aurons commencée; elle abaissera les barrières, elle conciliera les différends, l'unité des esprits se maintiendra par le lien de la paix Eph. IV. 3. (Ezt a nyomatékos sz. írásbeli helyet kár volt nem idéznie.) l'amour autour de nous repandra l'amour plus loin, et du conquête, en conquête nous aurons até les temps promis, ou il n'y aura plus, qu'un seul pasteur et un seul troupeaux (Jean X. 16.)

Mi tisztelettel viseltetünk Dobosunk iránt, elősmerjük szívesen, hogy a prot. egyház érdekében elévülhetlen szolgálásokat tett s neve tisztázását tartjuk szem előtt most is, mikor a talán elnézésből eredhetett tévedéseket fölleplezzük, mert ha ezt nem tennők, bárki szemünkbe nevetetne s a protestáns lelkészi testület korlátoltsága indokolt lehetne, hogy a leghirnevesebb francia egyházi szónokok műveit sem ösmeri. Azt hisszük, hogy ezt felőlünk D. J. sem föltételezheti. Ismételjük, hogy egyházi beszédeinek most megjelent első kötetét is lelki gyönyörűséggel olvastuk s Pereszlényivel mi is azt valljuk, hogy minden beszédben van valami megkapó; van e beszédekben széles olvasottság, nagyszerű világos látkör, gazdag, vallásos tartalom; örök, igaz eszmék tárháza ez. Mi is örömmel olvastuk végig, örömmel üdvözljük a többi köteteket. De ki kell mondanunk, bármennyire becsüljük is D. J.-t, ki kell mondanunk épen az ő iránta érzett tiszteletből, hogy mind az a dicséret nem őt illeti, de főként Coquerelt és Celleriert, mert D. J. ezeknek műveit fordította, s mint fordító nagy köszönetet érdemel. De ha Mártonffy Frigyes, ki legalább száz kötet francia regényt fordított magyarra, nem irhatja azokra, hogy ő írta, ha Szász Károly az ő remek műfordításaihoz kiteszi az eredeti költő nevét, bizony D. J. sem mondhatja magáénak Coquerel és Cellierier remek egyházi beszédeit. Igaz, hogy a kiadó mindkettőt főlemlíti a források között, midőn ezt írja: „megemlítem még a francia és német forrásokat, melyekből

IV. Ha ez a hatalom oly nagy, oly igaz és szent, honét van, hogy ezt oly kevesen ösmerik el és hogy ennek hódításai oly jelentéktelenek? (Ugy hogy, ha a népeket a középszázadokban erővel nem térítik, még meglehet, mi sem vagyunk keresztyének. Ez a két sor eredeti közbeszúrás.) A keresztyénség tizenkilencz százada és a reformáció negyedfél százada után hová jutott a keresztyénség által vezetett emberi nemzet? stb. Hány babonás tév-vallás van a ker. egyház körén kívül, magában a keresztyénség kebelében mennyi tévelygés, mennyi babona, mennyi türelmetlenség, fanatizmus, vallástalanság és hitetlenség?

fent említett beszédet D. J. Coquerel után fordította, úgy ő mint kiadó a felelős, hogy D. J. névvel visszaélt. A pünkösti beszéd, mely a lelkészi tár 203-ik lapján olvasható, a Meditations 332-ik lapján kezdődik. Mutatványul záradékát közöljük, pár sorból is hímet varrhatunk az egész felől:

Magyar szöveg.

Legyünk egy szív, egy lélek, mint voltak első pünköst napján a tanítványok, hadd uralkodjék ebben a kisebb körben a sz. lélek hatalma, békessége és ama jézusi szeretet. Így terjed ez tovább, tovább; jótékony befolyása túlrad nemsokára a keskeny körön, min belől kezdődött, (talán így fordíthattuk volna helyesen = a melyen belől azt elkezdetük), ledönti a sorompókat és betemeti az árkokat, mik (talán: melyek) minket embertársainktól elválasztanak. Végre meghódít mindent a szeretet hatalma és mi siettetjük ama megígért idő elérkezését, mikor leend egy akol és egy pásztor. (Ján. X. 16.) Amen.

egyik vagy másik beszéd merítettett.“ A ki csak valamit ért is az irodalmi kifejezésekhez, tudni fogja, mit kell értenünk a forrásból való merítés alatt. Eszméket kölcsönözni más írótól szoktunk, források után mi is dolgozunk, sőt Révész Imre Robertson után s annak nyomán egyházi beszédeket is irt, de nem fordított. Maga D. J. is érzi ezt bizonyosan, mikor életrajzában ezt jegyzi meg: „engem azokban a dolgozatokban ne keressetek, mert én azokban nem vagyok!“ Orákulumszerű rejtélyes mondat ez. A ki érti, jót nevet rajta. A ki nem érti, bámulja. Igazsága is van. E dolgozatokban nem az ő látköre, nem az ő eszméi, nem az ő olvasottsága olyan megkapók. Ő ezekben csak mint másodrangu egyén szerepel, csak mint fordító, ki néha-néha egy pár sort oda vet ugyan, de sokszor ugyanannyit elvesz. Azonban mindig csak fordító, bármennyire eredeti is. Egressy Gábor oly önálló eredetiséggel adta Bánk-bánt, de azért sohasem jutott eszébe, hogy ő Bánk-bán, vagy plane Katona József volna. Szász K. műfordításai oly remek, hogy néhol szépség, mágond tekintében túlhaladják az eredetit, de nem jutott eszébe még sem, hogy Poe Edgar „Helló“ című költeményét sajátja gyanánt adta volna ki. Hajlandók vagyunk azt hinni, hogy derék fia, a buzgó kiadó tévedésből írhatta a „forrásmerítést“, tévedésből tette a mű homlokára ez első kötetnél: „írta D. J.“ Legyen meggyőződve, hogy e sorok a legőszintebb jóakarattal látnak napvilágot. Kötelessége az apa iránt

azt a II-ik kötetben helyre hozni s viszont nekünk is kötelességünk teljes nyíltsággal föllépni, nehogy járatlansággal vándoltassunk. Akadhat majd idővel még egy másik Mitrovics Gyula, ki a magyar egyházi irodalom történetét hívebb utánjárással írja meg. S mit mondana korunk lelkészi karáról, ha nem akadna közülök egy sem, ki a külföldi egyh. irodalmi műveket ismerte volna s D. J. egyházi beszédeit,

Francia szöveg.

Il semble, que la vérité s'impose, que sa force soit irresistible, que l'esprit humain l'accepte, comme le yeux du corps acceptent la lumière et qu'aussitôt, que sa splendeur se montre, elle doit être reconnue. Il semble, qu'à son aspect l'imagination laisse se dissiper ses chimères, la prévention s'évanouir ses soupçons (la sensibilité se calmer ses émotions; l'exagération démentir ses excès, ez a sor ki van hagyva, sőt ez: et l'expérience ses souvenirs, hibásan van fordítva, mert így kellett volna adni: még a tapasztalat emlékei is szétfoszlanak), il semble même, que l'invincible logique réduise au silence ses argumentations, et convienne, que l'évidence n'en a pas besoin. Il y a quelque chose de tyrannique dans l'empire de la vérité, elle ne sollicite pas notre adhésion, elle l'exige, et même elle l'exige avec d'autant plus de tenacité, quand on s'essaye à la lui refuser stb.

Folytatás 20. lap.

L'idée de Dieu selon l'évangile est à la fois profond et simple, Dieu est un être éternel; il est celui, qui est; antérieur à tout, il a tout créé, son activité est continue stb.

Az apostoli hit olvasható Coquerel 6. Recueil. Az egyszerű emberek bölcsesége Cellier Nouveaux. Discours Genève. Tome second 1827. E régi könyv-

Francia szöveg.

I. C'est elle, qui nous donne le clef de tout ce que nous voyons en nous et hors de nous, on sans elle nous ne trouverions, qu'obscurité et ténèbres. Quelle est l'origine de cet univers? d'où viens-je? que suis-je? pour-quoi suis-je? que deviendrai-je? que dois-je faire, pour obtenir la vie éternelle? A ces questions si dignes de nos recherches, si décisive pour notre bonheur, la religion répond avec autant de clarté que de certitude, et le plus simple des hommes, instruit par elle, n'ignore rien, de ce qu'il doit savoir et faire pour être heureux stb.

Ugyancsak Cellier említett műve II. kötetének 277-ik

Comment se tranquilisent ceux, qui mènent une vie relâchée, tiède, mondaine, une vie peu conforme à la loi de Dieu? . . .

Chacun a ses défauts! Sans doute, mais avec cette différence, que chez les uns ce sont des faiblesses, des restes de notre nature corrompue, compatibles avec une piété sincère, avec une véritable conversion stb.

mint eredetieket üdvözlőnk. S hogy kétségbevonhatlan igazságunk van, ezt szemmel láthatólag igyekezzünk bebizonyítani, egybehasonlítván a francia szöveget Dobos beszédeivel. Azt hisszük, öt vagy hat idézet fölment bennünket a további bizonyítgatások alól: kezdjük tehát mindjárt az elsőn. Ez a beszéd olvasható Coquerel Meditations 14-ik lapján, Dobosnál 1-ső lapon.

Magyar fordítás.

Ugy tetszik, hogy az igazság győző erejének ellene állni nem lehet. Mint a testnek szeméi elfogadják a világosság sugarakat, úgy fogadja az ember szelleme a világosságot és a hol ennek világa föltetszik, ott látni, érteni kell. Az igazság előtt eloszlanak a képzelődés ábrándjai, a hazugság elenyészik, maga a tapasztalás és szigorú logika (?) elnémul a tények világa előtt. Van az igazságnak valami zsarnokhatalma, mely nem gondolva velünk, követel, még pedig annál jobban, mennél erősebb az ellenszegülés stb.

Dobosnál 34.

Az örök isten eszméje az evangy. szerint igen mély, de azért igen egyszerű. Az isten volt, van és lesz örökké, azaz örökké való: én vagyok, a ki vagyok. Régebb idejű minden dolgoknál. Ő teremtett mindent. Munkássága folytonos, szakadatlan.

ből csak azért idézzük, hogy világosan láthassuk, mint lehet azt modern formában, de azért csaknem szóról-szóra fordítani. Cellierinél 33 l.

Magyar fordítás.

I. Ez adja kezünkbe a kulcsot mindazon dolgokhoz, melyeket magunkban s magunkon kívül látunk, hol nélküle nem tanálnánk egyebet homályon és sötétségen kívül. Hol vette magát ez a világ? Honnan jöttem? Ki vagyok én? Miért vagyok? Mi lesz belőlem? Hová jutok, mit kell tennem, hogy célomhoz juthassak és az örök életet elvehessem? E boldogságunkra mulhatlanul tartozó kérdésekre a vallás oly egyenesen, oly bizonyosan felel, hogy azt a leg-egyszerűbb ember is megértheti és tud annyit, a mennyit tudnia kell, hogy itt lehető boldog legyen stb.

lapján olvasható Dobosnak a 227-ik lapon „Önámítás” című beszéde. 228. l. i. r.

Miként nyugtatják meg magokat azok az emberek, a kik kötetlen (!), erkölcstelen életet folytatnak, miként hitetik el magokkal, hogy ők nem járnak rossz uton? . . . Először is azt mondják, mindenkinek meg van a maga hibája. Kétségen kívül, ki tagadná ezt? Csakhogy azzal a különbséggel, hogy némelyeknél ezek a hibák olyan gyöngegek, melyek az emberi romlott természettől elválhatnak, az igaz kegyesség mellett is meglehetnek és az ember igaz megtérését, javulását nem akadályozzák stb.

Legszebb beszédek egyike e gyűjteményben Áron hallgatása, 102. l. Eszmegazdagság, kivitel tekintetében Francia szöveg.

I. Les impressions et la conduite d' Aaron ne peuvent être utilement appréciées sans l' intelligence de l' événement. Ses deux fils, appelés avec lui au sacerdoce, designés les premiers et de leur famille et de leur tribu, sacrificateurs de l' Éternel, s'empressèrent trop d' exercer les prerogatives de leur nouvelle fonction. Le feu du ciel, descendu sur les premières victime d' Israel, devait, selon la loi, être continuellement entretenu et servir seul à consumer les holocaustes et à brûler les parfums. Les deux frères, sortis dans un état d'ivresse des festins de ces fêtes religieuses, empressé de jouir de leur privilèges, sousieux non de la sainteté de leur ministère, mais de la gloire de leur dignité, penetrent dans le lieu saint du tabernacle et se servent d' un feu étranger pour allumer l' encens sur l' autel. Un éclair brille; la foudre éclate; ils tombent frappés dans le sanctuaire qu'ils venaient de profaner.

E hosszú idézetet azok kedvéért kellett nyomatékossan fölemlitenünk, a kik fáradságot vesznek maguknak az összehasonlításra a kettő között. Mennyire összevissza vannak itt hányva a mondatok, mintha a fordítás nehezen ment volna s ugyancsak igyekeznek azzal megbirkózni, de az eredetinek szépségét, sőt még értelmét sem látjuk kellően, kidomborodva. És ez mind a miatt van, mert a mondatszerkezet van összevissza fordítva. Miért töltjük meg idézetekkel a lapot? Így megy a többi is. Elég csak egyszerűen utalnunk az eddig felhozott mutatványok után az egyes beszédekre. A tüzpórák 77. lapon olvasható Meditations 145. lapján. Az Isten félelme. Medit. 9. lap. A tévelygések uralma. Medit. 131. A civilizáció vallás hijján. Coquerel 4. Recueil. (Ezt maga Dobos is jelzi. Vajha így tette volna a többivel is, fel lennénk mentve e szomorú kötelesség teljesítése alól.) A munka törvénye. Medit. 1. A lelki ösmertet altatása s ébredése. Medit. 61. Apostoli hit. 6. Recueil. Coquerel. Az összes gyűjteményben van nyolcz beszéd, melynek forrása még nincs kezeink között, de bizvást merjük mondani a tapasztaltak nyomán, hogy azok is ép oly szószerinti fordítások, mint a többiek, s ha szükséges lesz, előállunk a bizonyítékkal.

Sajnálunk, ha ezen ösmertetésünkkel akár a fordítónak, akár a buzgó kiadónak csak egy keserű percet szereztünk volna is. Beláthatják, hogy örüllői kötelességünk-ből kifolyólag jártunk el. Szomorú jelenség lenne az, ha valaki közülünk bármikor hivatkozhatnék D. J. példájára, s az ő prófétai köpenyét véve föl, idegen tüzet mint saját-

ben páratlan. Lelket megragadó még fordításban is, de az eredeti Coquerelnek igazi gyöngye. Nézzük ezt is:

Fordítás.

I. Hogy Áron főpaprak néma fájdalmát egészen megérthessük, szükség tudnunk az egész szomorú történetet. Volt Áronnak két derék (!) fia. A két fiu az apával együtt a Jehovának fölszentelt papja volt, mint elsők az apai családban és elsők az egész papi osztályban azzal voltak megtisztelve, hogy ők áldoztak az örökkévalónak oltárán. Ők őrizték és táplálták a szent tűzhelyet, melyről az égő áldozatok tüzeit meggyújtották, és a fiatal papok, meglehet, elbizták magokat, midőn a nép előtt ők járulhattak a Jehova oltárához. Az Izrael népe első áldozatait égből leszállt tűz gyújtotta meg, a törvény szerint ezt az égi tüzet kellett folytonosan táplálni és őrizni, hogy ki ne aludjék, hogy idegen földi tüzről ne kelljen meggyújtani az égő áldozatok és illatozások tüzeit. Történt, hogy egy áldozati lakoma után a két testvér bortól megnehezdedve bement a sátor szent helyébe és idegen tüzet vitt magával meggyújtani az oltári lángokat (talán a jó illatu áldozatot = encens, mert tudtunk szerint lángot meggyújtani nem szükség, az úgy is ég.) Egy villám szállt le, a tüzet gerjesztő két testvérré és mindakettő szörnyet halt a megfertőztetett oltár előtt.

ját vinne be az Ur oltárára. Azért szólaltunk föl leplezetlen őszinteséggel, hogy alkalmat nyújtunk arra, hogy a II-ik s következő kötetekben ilyes irodalmi szembe-kötődéssel ne találkozzunk s ne játszunk pávatollas mandarint. Ezek a beszédek, melyek most a sajtó alól kikerültek, ugyanis hervadhatlan koszorút fűztek volna Dobosunk homlokára, ha őszintén bemutatja azokat, kiknek e gyöngyöket az ő közvetítése folytán köszönhetjük. Ha az irodalomnak bármelyik más ágában a mostanihoz hasonló eset történik, ha egy író vagy költő csak egy tiz sornyi idegen költeményt ad ki sajtó alatt, az tönkre van téve. Mi nem úgy járunk el. Mi védelmezzük egyházunk veterán bajnokát, s ez egész eljárást valami fatális véletlennek tudjuk be. De ha már megtörtént, azt néma fejbillentéssel elhallgatnunk nem lehet, kérve-kérjük a buzgó kiadót, hogy ily nagy tévedés a többi kötetekben ne forduljon elő. S hisszük, hogy jóakaró tanácsunkat figyelmére méltatja, valamint mi is ajánljuk jelen magvas és tartalmas kötetet lelkészársaink figyelmébe, mint tanulmányt. Franciaország legremekebb egyházi szónokai beszélnek azokban hozzánk Dobos J. ügyes tolmácsolásában.

Czikkünket azon megjegyzéssel zárjuk be, hogy e beszédek csakugyan nyereség irodalmunkra, mert ezekből megösmertjük a francia prot. egyházi irodalom vezérférfiait, Dobost pedig még eddig mint eredeti egyházi beszédíró ósmerni nincs szerencsénk.

Örüllők.

Templomszentelés Vámfaluban.

Az avasi három magyar község egyike Vámfalu ritka ünnepélyességnek volt e hó 6-án színhelye. Már a reggeli órákban a szokatlan néphullámozás, az érkező vendégfogatok zöreje, a kiujított templom körül csoportosuló nép-

tömeg vidámsága jelezte, hogy e vegyes ajku lakosság magyar részének nevezetes napja lesz a mai. Az egyszerű nép szívélyesen fogadta az érkező vendégeket, de különösen várta volt szeretett lelkészét, a templomszentelésre érkező, nagybányai ref. egyházmegye esperesét nagytiszteletű Bencsik István urat. Délelőtti 9 órára érkezett meg; megérke-

zések a viszontlátás édes öröme volt az arczokról leolvasható.

A kiújított templom diszes külseje, szép új bádoggal toronnya, belső berendezése, mindnyájunk várakozását felülmulasztá. El sem képzeltük, hogy ez az igen szegény, csekély számú ref. közönség, rozszant templomának ilyen nagy áldozatot igénylő kijavítására képes legyen; annyival is inkább, mivel csak nem rég fejezte be szép iskolája építését. De a lelkes és előljáróság buzgólkodása és mélt. gr. Vay Ádám helybeli földesúr áldozatkészsége a magyar nyelv e második védbástyáját is felemelte romjaiból a magyarság e végpontján. Örülhet minden magyar hazafi, midőn látja a magyarság erősödését életnyilvánulásokban.

Ennek az egyháznak bölcsőkorát, azaz azon időpontot, melyben a megújított vallás keletkezett, éppúgy mint a többiét, mély homály fedi. Azok az iratok a vallásos üldözések korszakában bizonyára elvesztek. Annyi azonban bizonyos, hogy ezen egyházban a megújított hit már a reformáció kezdetén gyökeret vert. Az 1635-ik évben az egyháznak már rendes lelképásztora van. Eleinte kisdud fátemplomban dicsőítették a szép zengzetes magyar nyelven Istent, abban gyult lángra a megtisztított vallás 1786-ig. Ekkor kicsinynek találtatván, lerontatott és helyette egy új kőtemplom építettett. Az 1826-ik év Aug. 26. kiűtött rettenetes tűzvész ezt is a papi és tanítói lakokkal együtt semmivé tette. Ott állottak, hogy megszűnnek létezni. De az isteni gondviselés örködött felettök. A szerencsétlen egyháznak segínyt küldött az avasi két testvéregyház, Ujváros és Kőszeg-Remete. Bekötötték a nagy sebet, ingyen adtak épületfát, melyet magok ki is faragtak és szállítottak el, csak hogy fenttartsák az egyházat. Kiknek áldozniok kellett volna, azok nem adtak, de látván a szomszéd községek fáradhatatlan buzgóságát, kezdtek áldozni. Az 1828-ik évben már a templom megmagasítva ismét felépítettett, sőt a fatorony helyett kőtorony emeltetett és a megolvadt harangok újra öntettek. Bevégezték a templomépitést úgy, a mint az adott szerencsétlen körülmények megengedték, vártak jobb jövőre.

A jobb jövő azonban elmaradt és a szentház jobban avult, már-már összeomlástól lehetett tartani. A vallásoságtól lelkesülve, elhatározta az egyház közönsége ez év elején, miszerint templomát nem hagyja romokba dőlni, erejét, pénzét nem sajnálja, csak hogy a szentház felépíttessék. Ebben a pénzsűk évben 2000 frtot raktak össze, hogy abból megújítsák Istennek házát. Az egyháztagnak magok teljesítették az épületi anyagok összehordását is. A templom megújítása és a torony bebádogozása 2800 frtba került. Az egyháznak semmi pénzalapja nem volt.

Voltak jó lelkek, kik siettek áldozatot hozni. Ezek között első helyen áll király Ö Felsége 100 frt. Mélt. Vay Ádám a község földesura, az összes épületi faanyagot, 12 ezer zsindelyt és 50 frt. A ref. egyházi közalap 150 frt. Államsegély 15 frt. Egy helybeli mőzesvallásu birtokos 10 frt. Egy kegyes asszony pedig a szószékre igen diszes szönyeget készíttetett.

A templom építése körül a legnagyobb buzgalmat fejtették ki az egyházi gondnokok, kik saját munkájokat elhagyva, nemesak napokat, de heteket töltöttek szívesen.

A végvidéknek e templomában hirdettessék örök időnkig: Emberek szeressétek egymást, vallás- és nemzetkülönbség nélkül.

Áttérek most már a templom szentelésre:

Alig kondultak meg az ünnepélyre hívó harangok, már is megtelt az izlésesen felszerelt szép templom. A gyülekezeti együttes éneklés után esperes ur lépett a virágokkal feldisztett szószékre. Textusa Esdrás VI. rész 15. és 16. verse volt: „Elvégeztetek a ház és megszentelték a házat az Izrael fiai Istennek nagy örömmel.“ — Beszédének 1-ső részében kifejezte hogy: „Egy templom bevégzésekor minő üdvös gondolatok teszik magasztosokká a mi örömeinket.“ 2-dik részében pedig: „E magasztos örömméret nem mulik el ezen évvel, tart és élni fog ez, midőn mi már nem élünk, él az idők századain tul.“ A szépen kidolgozott szónoki művet a diszes közönség a legnagyobb figyelemmel hallgatta. A megáldó és megszentelő szép szavak sok ideig viszhangozni fognak a jelen voltak füleibe.

Utána a helybeli buzgó lelkész tiszt. Nagy Károly ur tartott szép beszédet, előadván a templom történetére vonatkozó fentebbi adatokat. Lelkesülten előadott beszédének utolsó szavait: „Legyen te kőfalaidban, csendesség és békesség“ a nép örömmel eltelve elénekelvén, az ünnepély véget ért.

Ezután a lelkész vendégszerető házánál nagy ebéd volt, melynek végeztével az ily örömmünnepélynek elmaradhatlan része, a táncmulatság következett, mely szép jóvedelmet hozott az egyház részére.

Király Lajos.

Könyvismertetés.

Mennyiségtan a népiskolában. Vezérkönyv az elemi iskola I—VI. osztályaiban tanítók számára. Pályadíjt nyert mű. Irta Kovács Lajos tanítóképzései tanár. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület tulajdona. Ára 1 frt. 80 kr.

(Vége.)

II. Mértan.

Elősorolja azon eszközöket, melyek mulhatlanul szükségesek a tanító részére az oktatásnál s a gyakorlati mérésnél, a tanulóknak a mértan tanulásánál.

I. Az ötödik osztály tananyagát megkezdi a testek tulajdonságainak ismertetésével; megkülönbözteti a lényeges és lényegteleneket. A tanítást összefoglalja s megtanulás végett leiratja e három tételt: 1. A testek tulajdonságai lényegesek és nem lényegesek. 2. Minden testnek kiterjedése van, még pedig 3 irányban. 3. A különböző testeknek különböző az alakjuk.

A testről tér át annak felületére, a lapra. A gömbön a hajtott vagy görbe, a koczkán a tört felületet szemlélteti. Oktatását összefoglalja ezen 5 tételben: 1. A testek határai a lapok, melyeknek száma több vagy kevesebb. 2. A lapok együtt a test felületét alkotják. 3. A lapok egyenesek vagy görbék. 4. Az egyenes lapok összeillenek, a görbék nem. 5. A lapoknak két irányban van kiterjedésük.

A vonalat, mint a lap határait, a pontot, mint a vonal határait ismerteti. A lapokról ezt tanítja: 1. Minden lapnak vonalak a határai. 2. A vonalak vagy egyenesek vagy görbék. 3. A vonalnak csak egy irányban van kiterjedése. A pontról pedig ezt: 1. A vonalak határai a pontok. 2. A pontnak nincs kiterjedése. Eddig a konkrétból ment az abstractra.

Ezután megfordítva az abstractról, a mértani pontról, melynek nincs kiterjedése, a concrétára, a vonalra s miután megtanítja: hogy az irány végtelen sok s különböző lehet, hogy az irányt egyenes vonalakkal jelöljük, hogy két ponttal a vonalnak nemcsak hosszát, hanem irányát is meg lehet határozni: tanítja a vonalokról, hogy nem egyenlő hosszúak, végtelen hosszú és képzelhető, a távolságot egyenes vonal jelöli, az egyenesek hosszát egyenesekkel mérjük; itt elszámlálja a régi s új hosszértékeket, ismeretet ad a kisebbített mértékekről. Azután áttér a görbe vonalakra. Megtanítja a kör és kerület előállítását, az ezeket alkotó görbe vonalok mérésének módját; a kör részeit; példákat ad a körvonal, átmérő, sugár kiszámítására.

A szögekre térve szemlélteti a szögek keletkezését, a szög előállításának feltételeit, az egyenes, derék, hegyes szöget, mint a körnek részeit.

Majd mikor megtanította, mik a mellék, átellenes (csucs), váltószögek, micsoda viszonyban vannak azok egymással, megismertette a szögmérőt: áttér a háromszögek keletkezésére, tulajdonságaira, nemeire, oldalaira és szögeire. A derékszöggel vízszint- s távolságméréseket tesz. Kifejti, mely háromszögek összeillők, hasonlók. Az összeillő háromszögek segítségével megméri egy tő közt levő két fa egymástóli távolságát. Ugyanezt teszi a hasonló háromszög segítségével s kimutatja, hogy ily módon sokkal könnyebb, kivált nagyobb távolságokat mérni. Bemutatja, miként mérhető meg valamely fa, vagy torony magassága, valamely folyó szélessége.

A 6-ik osztályban tanítja a négyszög keletkezését, átlóval háromszögekre bontását, a négyszög belsőszögeinek fokmennyiségét, a négyszögek nemeit, azoknak háromszögekre bontását. Azután áttér a sokszögekre s kifejti, hogy a négynél több egyenes vonallal bezárt lap sokszög; a sokszögek átlókkal kettővel kevesebb háromszögre oszthatók, mint a hány oldaluk van; a sokszögek belsőszögeinek nagysága annyi, mint az átlókkal beléjük irt háromszögeké összesen; a sok szögek szabályosak és szabálytalanok. Megtanítja, mikép rajzolható szabályos 6, 5, 4, 8 szög a szögmérő vagy fokok segítségével, miként rajzolható a körbe akárhány szabályos sok szög a Renáldi-féle közelítő módszer segítségével. A területmérést megelőzőleg elősorolja a régi és új területmértékeket, aztán mér egyközényeket, háromszögeket, szabályos négy és sokszögeket, a kör területét, mint olyanét, mely számtalan háromszögek összetétele. Ezután következik a gyakorlati földmérés, a hol bemutatja, miként lehet a három s négyszög terület-mérés segítségével, a görbe vonalokkal határolt tért is megközelítő pontossággal felmérni; a halmok függőleges magasságát megmérni; bármely háromszög magassági vonalát meghatározni a térben.

A testekről szólván, szemlélteti a szabályos mértani testek közül a kocka, hasáb és henger keletkezését, adja azoknak hálórészét és megtanít, miként lehet a hálórész segítségével azok felületét kiszámítani. Ugyanígy jár el a szabályos mértani testek másik csoportjának a gömb, a gúla és kupról, mint forgás által előállott testekről tanítván.

Midőn a testmértékekről tanít, előzőleg kifejti, miért lehet a testek mértéke csak kocka, vagy köb, mint egység. A testmértékek alapja egy köbméter. Ezen egységből indulva adja fel és lefele a köb, űr és súlymértékek tizedes beosz-

tását, elnevezését, a fémek, közet és földfélék, fa és folyadékok, néhány a közéletben naponként használt s mérve árult tárgyak fajsúlyát; aztán a szabályos mértani testek köbtartalmának kiszámítására tanít meg. De még itt sem nyugszik meg; ismeretet kíván adni a hordó, a csonka kup és gúla köbtartalmáról is. A hordó köbtartalmának kiszámításánál a hengert hasonlítja össze a hordó alakjával s az összehasonlítás útján vonja le, hogy minő hengerrel egyenlő egy valamely hordó űrtartalma. A hordó űr- vagy köbtartalma szolgál alapul aztán arra, hogy a csonka kup és gúla köbtartalma miként számítható ki.

A földről című szakaszban Zsindely (sárospataki mennyiség- és természettani tanár) után elmondja, miként jutott az ember oda, hogy a föld átmérőjét, sugarát, egyenlítőjét, felületét s köbtartalmát is képes kiszámítani. Majd arra ad utasítást, mikép lehet bármely szabálytalan test köbtartalmát kiszámítani s megmérni azon vízmennyiséget, mely valamely folyón, patakon vagy csatornán egy bizonyos idő alatt lefolyik.

Befejezésül összefoglalja: miről tanít a mértan, miről tanít a számtan, minő mennyiségek, mér- és számtani mennyiségek s mert mindenik mennyiségekről tanít: zárja azal, hogy az a tudomány, mely a szaggatott vagy tagolt s folytonos vagy tagolatlan mennyiségekről tanít, mennyiség-tannak nevezetik.

Azon időtől fogva, a mikor az egyetemes ref. tanügyi bizottság létre jött, sok könyvet, illetőleg kéziratot volt szerencsém átnézni, bírálni; azokról véleményes ismertetést adni szakbizottságok és a nagy közönség elé.

Ha tanultam ez által valamit (s hogy tanultam, jelen ismertetésem is bizonyosságot szolgálhat) azoknak köszönöm egyrésztől, kik pályamunkákat irtak, másrésztől azon bizodalomnak, hogy ilyenek megbíráásával megtiszteltetem.

A multban tett munkásságom után éreztem magamat feljogosítottnak, hogy ezen pályamunkát is, melyet képezdei szaktanár irt, szakbizottság bíralt, ismertessem. Hűségesen ragaszkodtam a könyv tartalmához és szövegéhez, hogy ismertetésemben, bár mint a tűzben, a vezérkönyv igazi, a valósággal vonásról-vonásra megegyező képét adjam.

Hosszu s a könyv tartalmához képest mégis igen rövid ismertetésemet azon tiszta meggyőződésen alapuló nyilatkozatommal zárom, hogy ezen vezérkönyv a tanterv szellemének teljesen megfelelő s a bírálók méltán ítélték érdemesnek a pályadíjra.

Debreczen, 1885. aug. hó 29.

Dóczy Gedeon.

Adalékok a tiszántuli ev. reformált egyházkerület történetéhez.

XIV.

Szoboszlai Péter balvéleményei.

1) Az isteni lényegben csak egy személy van, t. i. az atya.

2) A Krisztus csak ember, a ki az atyától és Szűzmáriától született; az isteni természetet csak születése által nyerte.

*

3) Születése előtt személy szerint, annyival inkább isteni természettel nem is létezett.

4) Így lett belőle új teremtmény φυσικον és πνευματικον halandó Isten, a mennyiben egészen meghalt.

5) De fel kellett támadnia, mert az atya élt benne.

6) Halála nem elégtételül s nem a mi váltságunkra történt, a szeretet kötelessége vala az.

7) De oly áldozat is vala az, a melynek útján mi váltságot nyerünk.

8) A bűnös megigazulása nem az által történik, mintha a Krisztus engedelmissége neki tudatnék be,

9) Hanem a hitnek új törvénye által s abban áll, hogy a Krisztus életébe és halálába átplántáltatnak s a bűn törvénye alul megszabadulnak.

10) A Szentlélek csak erő és Isten ujjá, de nem isteni személy.

11) A gyermekek keresztség iszonyú babona s csupán traditio az alapja.

Miután ezen eretneki vélemények az Isten igéjével, az egyház tanával ellenkeznek s a Samosatai Pál és Macedonius ellen tartott zsinatban elkárhoztattak; továbbá, hogy ezek minden részben ellenkeznek a mi symbolicus könyveinkkel, a helvét hitvallástétellel és heidelbergi kátéval, tehát mi is hitünk s az Isten ígéje iránti kötelességünk szerint, követve őseinknek Dávid Ferencz hasonló ügyében megmutatott példáját, visszavetjük és kárhoztatjuk azokat. — A vádlottat pedig, a ki ezen balvéleményeket egykor a füredi templomban nyíltan visszavonta, de azokba ismét visszatesett s makacsul megmaradt, a Krisztus által az egyháznak adatott hatalomnál fogva s cánonaink alapján, nevezetesen Geleji X. XI. s a szatmár-németi zsinat XVII—XXIII. czikkei szerint, lelkészi hivatalából letesszük, a hívek gyülekezetéből kizárjuk, excommunicáljuk; Titus III: 10. Ján. II. 10. 11. alapján a vele való társalgástól mindenkit tiltunk. Mind ez a többi egyházkerületekkel is közlendő. III. köt. 6. 7. lap.

Csanádi János ur a szatmári iskola ügyében felsőbb helyekre kiküldetvén s e kiküldetésben 294 napot eltöltvén, mástól felvett 600 rhénes forintot költött el; ennek felét magára veszi, felét pedig ezen kerület által megtérített kéri. — Határozatott: 150 rhénes forint fizettessék ki kerületünk charitativa casájából. III. köt. 7. lap.

Egyházkerületi gyűlés 1759. augusztus 15.

Jelenvannak: a superintendens, Herczeg Szöllösi István szabólcsi, Kápolnási Mihály bihari, Zoványi József szilágysági, Kömlei Márton beregi, Nagyfalusi János középszólnoki, Bodoki Márton máramarosi esperesek.

A superintendens mindenekelőtt a Szent lélek segítségéért könyörög. III. köt. 8. lap.

Bodoki Márton elválasztott máramarosi esperes feleskettetik s hivatalában megerősítették. III. köt. 8. lap.

Lelkészfelavatás. Mátyus István károlyi, Pataki György csomaközi, Telegdi János mező-petrii lelkészek a középszólnoki esperes által confirmáció végett bemutatattván, kéznek företételével ordináltattak. III. köt. 8. lap.

Oklevelek. Zoványi József szilágysági esperes hozza vissza azon három kiváltsági oklevelet, a melyet az egyházkerület ládájából kivett, a mint mondja oly célból, hogy eredetiben a kolozsvári káptalan levéltárába tegye le. Csupán a másolatot tarthatja magánál ha akarja; az eredetieknek itt a helyök. III. köt. 8. lap.

Házassági ügy. Szalárdi Mihály várii lakos Bereg megyében, nőjétől Puskás Annától 3 évre elkülönítették, mert férje már teherben találta; továbbá hanyagnak s a férj, előbbi házasságából származott gyermekei iránt kegyetlen mostohának tapasztalta, úgy hogy azokat életveszély fenyegeti. — A nő már a polgári hatóság által elmarasztaltott; az egyházmegye csak a kerület ítéletéig különítette el őket. III. köt. 9. lap.

Szakadáthi László, a ki állítólag a róm. cath. hittől való elszakadása miatt már néhány hónap óta M.-Szigeten tömlöczben ül s gyermekségétől fogva folyvást üldözött s e miatt minden vagyonából kipuht, most segélyt kér; tehát hirdettessék ki a következő formula szerint: „Említették előttetek egy keresztyén atyánkfia, a ki gyermekségétől fogva szent vallásunkhoz különös buzgósággal viseltetvén, abban való állhatatosságáért, régtől fogva sok nyomoruságot, most pedig keserves fogságot szenved és mivel az alatt minden javaiból kipuht, folyamodik általam keresztyéni szeretetekhez és alamizsnálkodásokhoz.“ — A kerület pénztárából 50 rh. forint utalványoztatik részére, de a begyüendő pénzből visszatérítendő lessz. III. köt. 9. 10. lap.

Házassági ügy. Nemes Mozgó Judith pátrohai lakos, férjétől Paál Istvántól ennek tehetetlensége miatt el akar válni. — A férj nem lévén jelen, az ügyet most felvenni nem lehet. III. köt. 10. lap.

Horváth István kölcsesi volt lelkész, Ugocsába a péterfalvi egyházba törvényesen meghivatván, az illető prosenior Kántor Istvántól bele egyezést is nyert: mielőtt azonban oda költözhetett volna, Szigeti János csalárdul elfoglalta a helyét; most tehát kéri, hogy legalább Kölcsébe mehessen vissza egy időre. — Határozatott: Szigeti ellen törvényesen járjon el az esperes; a menyiben pedig Horvátról azt állítja a beregi

esperes, hogy ott engedetlen volt s letétezt: az ügyiratokat formaszerű ellátás végett legközelebb ide terjeszse be. III. köt. 10. 11. lap.

Lelkészfelavatás. Kunsági esperes bemutatván Szondy György török-szent-miklósi és Molnár István m.-turi, — a középszólnoki esperes pedig Bánai Mihály pelei lelkészeket megerősítés végett, ezek kéznek főre tétele által felavattattak és megerősítették. — Szintén ez alkalommal ordináltattak Kabai András, debreczeni külvárosi és Eperjesi Pál debreczeni belvárosi lelkészek is. III. köt. 11. lap.

Formáta. A papi oklevélért ezentul 6 máriás fizettség, a melyből 5 legyen a superintendensé, a 6-ik a generalis notariusé. III. köt. 11. lap.

Ide jegyzi fel végül Paksi Szatmári István keze, hogy a fentebbi pontokat Szilágyi Sámuel hittanár és generalis notarius jegyztette fel; a ki nem sokkal azután diószegi lelkésszé lett.

Egyházkerületi gyűlés 1759. október 10.
Debreczenben.

Jelenvannak: Vecsei János superintendens, Kápolnási Mihály bihari, Nagyfalusi János középszólnoki esperesek, világiak közül Domokos Márton debreczeni főbiró, Szeremley Sámuel stb.

Lelkészfelavatás. Először is kéznek főretétele által a lelkészi hivatalban megerősítették: Losonczy János ákosi, Oláh István mátészalkai, Bonkházi János gyulaházi, Szentpéteri Tamás szaniszlói, Karczagi Izsák kraszna-mihályfalvai, Pávai András géresi, Nagy András királydaróczi, Berényi János bákai, Zajzon István turai, Sinay Miklós madarasi, Böszörményi István kis-majthényi, Remetei András szent-miklósi, és Székely Mihály mindszenti lelkészek. III. köt. 11. 12. lap.

Horváth István ügye. A beregi esperes előterjesztéséből s a beküldött ügyiratokból kitűnt, hogy Horváth István, a ki bizonyos só lopást is követett el, törvényesen tétetett le a lelkészségből, ennél fogva Péterfalvára nem bocsáttatik. III. köt. 12. lap.

Házassági ügy. Szegedi Gáspár püspökii mérsáros, a ki nejtől már több évvel ezelőtt elválasztott, az általa elkövetett iszonyu nő paráznaságok miatt hólta napjáig kötelékben maradjon, új házasságra nem léphet. Támogatva van az ítélet az erdélyi Kánonok LXXI. cikke által. III. köt. 12. 13. lap.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

Végválasz.

Távol tőlem, mintha az „utolsó szó“ viszketege bántana, vagy Peti Lőrincz ur e lap 34. számban közzétett „viszonzilatkozat“-ában tanusított emlékező tehetségének czélutadatos „hűsége“ (?) igényelné a respectust tőlem: egyedül, az igazság iránti köteleességérzetemből kiindulva, tartozom annak kijelentésével, hogy P. L. ur emlékezetének „hűsége“ költői szárnyakon repked, a midőn e lapban közölt 1-ső nyilatkozatával is ellentétesen, a H. J. stb. ur által, eskütelét előzőleg, az esperestől felvilágosítást kért felszólalásnak „döntő“ czélzatu támadást s az esperesi nyilatkozatnak, ily czélzat elleni védekezést tulajdonit.

Az e lapokban közzétett nyilatkozatomra emlékező, elfogulatlan s így nem P. ur szemüvegén át olvasó, be fogja látni, hogy P. ur közelebbi nyilatkozatának összehánytvetett szótortalaszában, melynek egy részét, bizony nem válaszból, hanem a Prot. Egyh. és Isk. lapban közölt vitám reminiscenciáiból merithette, semmi más, mint a nála oly megszokott, a minő sajnos, ama „Rechthaberei“ uralkodik, mely másoknak nemcsak szavaik czélzatával, de még gondolatával is, saját intenciója szerint akar rendelkezni s mely őt minden föltevésre képesíti, melyből kiindulva azt hiszi, hogy nekie kizárólagos joga van, mások beszédét, tettét, intencióját, tetszése szerint magyarázni, minősíteni; miután ő olyan inspirációval rendelkezik, mely csak a nagy szellemek bekötött szemü „medium“-át, gombostü keresési sportjának közepette illeti meg.

A ki jobban tudja, mint mi magunk, hogy mit akartunk mondani, sőt hogy mit mondtunk; a ki megtámad azért is, a mit nem mondtunk; a ki másnak egy általunk nem acceptált nyilatkozatát teljes egészében helyettesítő nyilatkozatunkat, azért, mivel a nem acceptált nyilatkozatnak, minden egyes tételével, külön nem foglalkoztunk, képes oda kvalifikálni, hogy a mi abból nem érintetett, az fenhagyatott — elfogadtott; a ki ily minősítő képességgel és vitázó szenvedélylyel rendelkezik, azzal alólírott, versenyezni magában tehetséget nem, kedvet még kevésbé érezvén: ezennel kijelentem, hogy a Peti Tamás urral való vitázástól visszalépek, mert az ő tendentiosus s a mily humanus oly tisztos, a „Peti-mus, damusque vicissim!“ elveibe ütköző megtámadásai elleni védekezés szükségességét, e lapok művelt olvasói előtt, fölöslegesnek s így szükségtelennek is tartom.

Legyen önnek Peti ur, az ön hite szerént, de bocsássa meg, hogy önnek magas tetszése s megvont kegye ellenére, s az ön privát czéljai és érdekeinél valamivel magasabb közérdekek és szent czélok megvalósíthatása szempontjából ekzisztálni mer, a belsomo gyi esperes is

Körmendy S.

Különfélék.

Püspöki beigtatás. Főtiszteletű Szász Domokos erdélyi ev. ref. püspök főpásztori hivatalába, Kolozsvárt, 1885. szeptember 20-án d. e. 10 órakor a bel-farkasutczai ref. templomban végrehajtandó beigtatási ünnepélye sorrendje: 1. Ó cs. és apostoli királyi Felségének a választást megerősítő legfelsőbb leirata az egyházkerületi köz-

gyűlés színén felolvastatván, a közgyűlés tagjai testületileg a templomba bevonulnak. 2. *Invocatio* és a gyülekezet éneke. 3. A kolozsvári „Dalkör“ karéneke. 4. Ima és beiktató beszéd, tartja főt. és mélt. Szász Károly, dunamelléki ref. püspök. 5. A „Dalkör“ karéneke. 6. A beiktatandó püspöktől az esküt a beiktató püspök és az esperesi kar beveszi és őt megáldja. 7. Az esperesi kar éneke: „Jövel szent Lélek . . .“ stb. 8. Főt. Szász Domokos, ref. püspök, székfoglaló beszédet tart s annak végeztével imát mond s a gyülekezetet megáldja. 9. A gyülekezet éneke.

Esperesi jubileum. Nagyt. Kiss Áron ur lapunkban már jelzett esperesi jubileumára főt. Révész Bálint püspök ur és lapunk felelős szerkesztője f. hó 14-én indultak el Debreczenből. Programjuk szerint 15-ikét Porcsalmán töltötték a jubilálónál; 16-ikát Majtison nagys. Vályi János egyházkerületi főgondnok urnál; 17-ikét Szatmáron a jubileumi ünnepélyen s haza 18-án érkeztek. A debreczeni tanítóképezde képviselőjében ott volt Joó István igazgató, a gymnasium képviselőjében Dr. Öreg János tanár, az akadémia tanzakok pedig üdvözlő levelet küldtek. Lapunk szerkesztősége is meleg üdvözlőt, jó kívánatait küldi az ősz hajju, de friss kedélyű, munkában még mindig ifju erejű jubilálónak s őszintén kívánja, hogy egyházunk javára éltesse őt még sokáig a kegyelem Istene! Tisztelet övezi homlokát, kövesse nyomdokait áldás! Az ünnepélyről jövő számunkban hozunk részletes tudósítást.

Személyi hírek. Gr. Ráday Gedeon, hazai protestáns, közelebről reformált egyházunk e kiváló férfia Ő Felsége által a miniszteri tanácsosi czim és jelleg díjmentes adományozása mellett a m. kir. honvédelmi miniszteriumhoz osztálytanácsossá neveztetett ki. A felső-baranyai ev. ref. egyházmegyében ugyan ő lemondván gondnoki hivataláról, helyére majdnem egyhangulag Szilágyi Dezső, egyetemi tanár, országgyűlési képviselő és egyházkerületi főjegyző választatott meg. Pap Gábor, dunántuli püspök és Véghely Dezső Veszprémmegye alispánja s a veszprémi ev. ref. egyházmegye tevékeny gondnoka pedig Ő Felsége által a „királyi tanácsos“ czim adományozásával tüntették ki. Örömmel látjuk az érdemnek a legfelsőbb helyről jövő elismerését.

Melegh Gyula ur, a m.-szigeti lyceumban bölcelet tanára, a következő védekezést küldte be hozzánk azon megjegyzésekkel szemben, melyeket a Sárospataki Lapok az ő „Jogbölcelet“ cz. műve előfizetési felhívására tett: „Megtámadja a S. L. az előfizetési felhívásban először is azt, hogy egy bölcselő elismerheti a művelt közönségnek képességét a bölcséleti dolgok felfoghatására nézve. Hegel álláspontjára támaszkodik, — úgy látszik, — a ki magán kívül nem talált filosofust s engem megvetésre méltónak talál, azért, mert én a művelt közönség e foku műveltségét elismerem. Pedig nem állok egyedül, a német bölcsészek között van e tekintetben elődöm, még pedig épen a jogbölceletben. Ahrens Henrik, lipcei tanár, kinek jogbölceletét épen Bihari Imre volt sárospataki tanár a bölcséleti tanszéken, ültette át a magyar irodalomba, gyakran elmondja, hogy a nép józan jogérzéke helyesebben fogta fel, mint a

bölcselők, egyik vagy másik jogi tétel természetét, jellemét. Itt tehát nem mondott sokat az előfizetési felhívás. A mi pedig azt illeti, hogy az „Előfizetési Felhívás“ magyar szellemű bölcséleti műnek mondja a hirdetett „Jogbölcelet“ czimű művet: ezt a jellemzést a műnek egyik bírálója adta s ezen bírálat alapján mondja azt az „Előfizetési Felhívás“ is.

A muzsalyi ref. lelkészi állomásra a jelölés szept. 10-én megejtetvén, 12 pályázó közül öten, u. m. Miklósi József gecsei, Kölcsey Zsigmond csetfalvai, Tariska Lajos balazséri rendes, Bánóczi Endre t.-adonyi helyettes és Juhász Kálmán beregszászi s. lelkész urak jelöltettek ki.

Nyiregyháza története cz. műre ad ki előfizetési felhívást Lukács Ödön, ev. ref. lelkész, f.-szabócsi esperes. A körülbelül 20 nyomtatott ívre terjedő mű szeptember végére elhagyhatja a sajtót. Előfizetési ára 2 frt. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**

H I R D E T É S.

Pályázat.

A csurgói ev. ref. főgymnasiumban megüresült rendes tanári állomásra, melylyel 700 frt évi fizetés, 250 frt lakpénzből álló javadalmazás és 50 frt ötödéves pótlék mellett a görög nyelv s irodalom, ugy a bölcséleti előtan (lélektan s logika) s ez évben átmenetileg, a III. osztályban a latinnyelv tanítása összesen 23 órán van egybekötve, pályázat hirdettetik.

A pályázók felhivatnak, hogy életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket igazoló okmányokkal kellően felszerelt pályázati kérvényeiket f. évi szeptember hó 24-ig a főgymnasium igazgatóságához Csurgóra (Somogym.) küldjék be.

A megválasztott, ki tanszékét f. évi október 5-én köteles elfoglalni, 2 (két) évi próbaév után fog állandósíttatni.

Kelt Csurgón, a főgymn. igazgatótanácsának f. évi aug. 31-én tartott üléséből.

Szabó Kálmán,
ig. tanácselnök